

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Tarminė leksika ir frazeologija	

Dėstytojas (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis: prof. dr. B. Jasiūnaitė	VU Filologijos fakulteto Baltistikos katedra
Kitas (-i):	

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
BA	pasirenkamasis

Igyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
kontaktinė (auditorinė) ir savarankiškas darbas	3, 5, 7 semestrai	lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Išklausytas leksikologijos kursas	Gretutiniai reikalavimai (jei yra):

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130	34	96

Dalyko (modulio) tikslas: studijų programos ugdomos kompetencijos		
Mokantis šio dalyko ugdoma: Analitinis ir kritinis mąstymas: gebėjimas analizuoti, įžvelgti sąsajas ir vertinti informaciją (reiškinius, dalykus, žmonių poelgius ir kt.). Lietuvių kalbos sistemos supratimas ir analizė įvairiais lygmenimis. Lietuvių kalbos raidos kaip kultūros proceso supratimas ir analizė: gebėjimas analizuoti ir interpretuoti lietuvių kalbos raidą kaip reiškinių.		
Dalyko (modulio) studijų siekiniai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Gebės analizuoti reiškinius, įžvelgti sudėtinės dalis ir ryšius tarp jų.	Įtraukiamoji paskaita, konkrečių straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas.	Darbas per seminarus, rašto darbo rengimas, egzaminas.
Igis žinių apie lietuvių kalbos sistemą.	Probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas.	Darbas per seminarus, rašto darbo rengimas, egzaminas.
Gebės aprašyti, analizuoti, aiškinti lietuvių kalbos tarminę leksiką ir frazeologiją įvairiais (fonetiniu, gramatiniu ir kt.) požiūriais, vartodami tinkamą terminiją ir taikydami tinkamus metodus.	Probleminis dėstymas, įtraukiamoji paskaita, straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija,	Darbas per seminarus, rašto darbo rengimas, egzaminas.

	savarankiškas užduočių atlikimas.	
Igis žinių apie lietuvių kalbos tarmes ir kitas lietuvių kalbos atmainas.	Probleminis dėstymas, straipsnių analizė, informacijos sisteminimas, grupės diskusija, savarankiškas užduočių atlikimas.	Darbas per seminarus, rašto darbo rengimas, egzaminas.

Temos	Kontaktinio darbo valandos							Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Užduotys
1. Lietuvių kalbos tarmės, jų plotas ir skirstymo kriterijai. Žodyno medžiagos rinkimas iš įvairių lietuvių kalbos tarmių. Tarminės leksikos ir frazeologijos specifika. Dialektizmai, jų rūšys. Leksiniai dialektizmai ir specifiniai tarmės frazeologizmai.	2						2	4	Skaitiniai. LITERATŪRA: Z. Zinkevičius, Lietuvių kalbos dialektologija, 1994, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 17-24. V. Vitkauskas, Socialinių faktorių įtaka tarminei leksikai, Lietuvių dialektologijos skaitiniai I, 1999, Vilnius: VUL, 289-299.
2. Leksikos ir frazeologijos santykis su tradicine etnine kultūra.	2						2	4	Skaitiniai. LITERATŪRA: B. Jasiūnaitė, Šventieji ir nelabieji frazeologijoje ir liaudies kultūroje, 2010, Vilnius: VUL, 9-27.
3. Rytų aukštaičiai uteniškiai, pagrindiniai jų fonetikos ir morfologijos bruožai. Tarmės žodyno ypatybės.	2						2	4	Skaitiniai. LITERATŪRA: Z. Zinkevičius, Lietuvių kalbos dialektologija, 1994, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 73-75. Ž. Markevičienė, Aukštaičių tarmių tekstai, t. I, 1999, Vilnius: VUL, 12-18.
4. Uteniškių tekstų skaitymas ir analizavimas. Tekstuose pasitaikančių tarmės žodžių ar frazeologinių junginių transponavimas, jų reikšmių nustatymas. Uteniškių lyginamieji frazeologizmai. Etninės kultūros apraiškos tarmės žodyne.			4				4	10	Skaitiniai, konkrečios leksikos ir frazeologijos nagrinėjimo užduotys. 1 seminaras: Uteniškių leksika. LITERATŪRA: B. Stundžia, Keli Tauragnų šnektos mažmožiai, Kalbotyra,

									1979, t. 30(1), 89-90. 2 seminaras: Uteniškų frazeologija. LITERATŪRA: B. Jasiūnaitė, Daugailiškų tradiciniai palyginimai, Kalbotyra, 1996, t. 45(1), 5-19.
5. Pietų aukštaičiai, pagrindiniai jų fonetikos ir morfologijos bruožai. Tarmės žodyno ypatybės.	2						2	4	Skaitiniai. LITERATŪRA: Z. Zinkevičius, Lietuvių kalbos dialektologija, 1994, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 40-47. Ž. Markevičienė, Aukštaičių tarmių tekstai, t., 1999, Vilnius: VUL, 27-34.
6. Pietų aukštaičių tekstų skaitymas ir analizavimas. Tekstuose pasitaikančių tarmės žodžių ar frazeologinių junginių transponavimas, jų reikšmių nustatymas. Etninės kultūros apraiškos tarmės žodyne.			2				2	6	Skaitiniai, konkrečios leksikos ir frazeologijos nagrinėjimo užduotys. 3 seminaras: Pietų aukštaičių leksika ir frazeologija. LITERATŪRA: A. Leskauskaitė (sud.), Marcinkonių šnektos tekstai, 2009, Vilnius: LKI leidykla, 29-42, 73-75.
7. Šiaurės žemaičiai kretingiškiai, pagrindiniai jų fonetikos ir morfologijos bruožai. Tarmės žodyno ypatybės. Tarmės frazeologijos specifiška.	2						2	4	Skaitiniai. LITERATŪRA: Z. Zinkevičius, Lietuvių kalbos dialektologija, 1994, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 117-120.
8. Šiaurės žemaičių tekstų skaitymas ir analizavimas. Tekstuose pasitaikančių tarmės žodžių ar frazeologinių junginių transponavimas, jų reikšmių nustatymas. Etninės kultūros apraiškos tarmės žodyne.			4				4	10	Skaitiniai, konkrečios leksikos ir frazeologijos nagrinėjimo užduotys. 4 seminaras: Žemaičių leksika. LITERATŪRA: Z. Babickienė, B. Jasiūnaitė, A. Pečeliūnaitė, R. Bagužytė, Centrinė šiaurės žemaičių kretingiškių tarmė, 2007, Vilnius: VUL, 17-18, tekstai pasirinktinai. 5 seminaras: Žemaičių frazeologija. LITERATŪRA:

									Z. Babickienė, B. Jasiūnaitė, A. Pečeliūnaitė, R. Bagužytė, Mokomės dialektologijos, 2007, Vilnius: VUL, 145-157.
9. Augalų pavadinimai tarmėse.	2		2				4	10	Skaitiniai, konkrečios leksikos ir frazeologijos nagrinėjimo užduotys. 6 seminaras: Augalų pavadinimai pagal daiktus. LITERATŪRA: Gritėnienė A., Augalų pavadinimai šiaurės panevėžiškių patarmėje, 2006, Vilnius: LKI leidykla, 58-76.
10. Grybų ir uogų pavadinimai tarmėse.			2				2	6	Skaitiniai, konkrečios leksikos ir frazeologijos nagrinėjimo užduotys. 7 seminaras: Grybų ir valgomųjų uogų pavadinimai. LITERATŪRA: Gritėnienė A., Augalų pavadinimai šiaurės panevėžiškių patarmėje, 2006, Vilnius: LKI leidykla, 12-24.
11. Atmosferos reiškinių pavadinimai tarmėse.	2		2				4	10	Skaitiniai, konkrečios leksikos ir frazeologijos nagrinėjimo užduotys. 8 seminaras: LITERATŪRA: B. Jasiūnaitė, E. Konickaja, Atmosferos reiškiniai frazeologijoje: sniegas, Kalbotyra, 2004, t. 52(1), 45-59.
12. Tarminiai žodynai, jų rengimas. Leksiniai, fonetiniai, akcentuaciniai dialektizmai.	2						2	4	Skaitiniai. LITERATŪRA: V. Vitkauskas, Šiaurės rytų dūnininkų šnektų žodynas, 1976, Vilnius: Mokslas, 5-17.
13. Rašto darbo rengimas.								10	Skaitiniai, medžiagos rinkimas iš pasirinkto šaltinio (tarminio žodyno), jos apibendrinimas.
14. Egzaminas				2			2	10	
Iš viso	16		16	2			34	96	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Darbas seminaruose.	30	Modulio pabaiga.	1. Aktyviai dalyvauja diskusijose, tinkamai atsako į klausimus, formuluoja problemas, tinkamai atlieka praktines užduotis – 10 balų, 2. Neatitinka vieno iš nurodytų reikalavimų – 8-9 balai, 3. Neatitinka dviejų reikalavimų – 6-7 balai, 4. Neatitinka trijų reikalavimų – 4-5 balai.
Rašto darbas.	20	Modulio vidurys.	1. Sugeba teisingai, išsamiai surinkti medžiagą, tinkamai formuluoja problemas, išstudijuoja reikiamą literatūrą, savarankiškai dėsto mintis – 10 balų, 2. Neatitinka vieno iš nurodytų reikalavimų – 8-9 balai, 3. Neatitinka dviejų reikalavimų – 6-7 balai, 4. Neatitinka trijų reikalavimų – 4-5 balai.
Egzaminas.	50	Modulio pabaiga.	Egzaminą sudaro: 1) nustatyti konkretaus teksto tarmę, nurodyti jos fonetines ir morfologines ypatybes, išrinkti tarmės žodžius ir frazeologizmus, transponuoti juos, nurodyti jų ypatybes, 2) atsakyti į 1 teorinį klausimą. Vertinama: praktinė užduotis – 60%, teorinė užduotis – 40%. a) Abi užduotys atliktos išsamiai, trūkumai neesminiai – 10 balų, b) Viena užduotis atlikta išsamiai, kitoje pasitaikė dalykinių trūkumų – 8-9 balai, c) Abiejose užduotyse esama esminių dalykinių trūkumų – 6-7 balai, d) Viena užduotis visai neatlikta, kitoje pasitaikė esminių dalykinių trūkumų – 4-5 balai. Galutinis vertinimas: Sumuojami visi trys nurodyti vertinimai.

Autorius	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Z. Zinkevičius	1994	Lietuvių kalbos dialektologija	17-24, 40-47, 73-75, 117-120	Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla
V. Vitkauskas	1999	Socialinių faktorių įtaka tarminiai leksikai	Lietuvių dialektologijos skaitiniai I, 289-299	Vilnius: VUL
B. Jasiūnaitė	2010	Šventieji ir nelabieji frazeologijoje ir liaudies kultūroje	9-27 kiti skyriai pasirinktinai	Vilnius: VUL
Ž. Markevičienė	1999	Aukštaičių tarmių tekstai,	t. I, 12-18, 27-34	Vilnius: VUL
B. Stundžia	1979	Keli Tauragnų šnektos mažmožiai	Kalbotyra, t. 30(1), 89-90	Vilnius: Mokslo
B. Jasiūnaitė	1996	Daugailiškių tradiciniai palyginimai	Kalbotyra, t. 45(1), 5-19.	Vilnius: Mokslo
Leskauskaitė A. (sud.)	2009	Marcinkonių šnektos tekstai	29-42, 73-75	Vilnius: VUL
Z. Babickienė, B. Jasiūnaitė, A. Pečeliūnaitė, R. Bagužytė	2007	Centrinė šiaurės žemaičių kretingiškių tarmė	17-18 Tekstai pasirinktinai	Vilnius: Baltos lankos
Z. Babickienė, B. Jasiūnaitė, A. Pečeliūnaitė, R.	2007	Mokomės dialektologijos	145-157	Vilnius: Baltos lankos

Bagužytė				
A. Gritėnienė	2007	Augalų pavadinimai šiaurės panevėžiškių patarmėje	12-24, 58-76	Vilnius: LKI leidykla
B. Jasiūnaitė, J. Konickaja	2004	Atmosferos reiškiniai frazėologijoje: sniegas	Kalbotyra, t. 52(1), 45-59.	Vilnius: Mokslo
V. Vitkauskas	1976	Šiaurės rytų dūnininkų šnektų žodynas	5-17	Vilnius: Mokslo
Papildoma literatūra				
Girdenis A.	2008	Žemaičių dzūkai	Tekstai pasirinktinai	Vilnius: MELI
Vilutytė A.	2008	Kaltanėnų šnektos žodynas	Tekstai pasirinktinai	Vilnius: LKI
Vidugiris A.	1998	Zietelos šnektos žodynas	Tekstai pasirinktinai	Vilnius: MELI
Leskauskaitė A.	2009	Marcinkonių šnektos tekstai	Tekstai pasirinktinai	Vilnius: LKI.

Atnaujinta: 2025-03-27